

ปริศนาการสื่อสารธรรมในยันต์เทียนล้านนา

The Puzzle of Dhamma Communication in the Lanna Yantra Candles.

พระปริญญา อินทจกโก (อินทจักร์) พระณัฐพงษ์ ธีรวิโส (ปวงกันทะ)

พระสทนต์ ญาณเมธี (ดวงตุ้ย) พระครูปลัดณัฐพล จนฺตโก. ดร.

ธีรยุทธ วิสุทธิ สมบูรณ์ ตาสนธิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ปริศนาการสื่อสารธรรมในยันต์เทียนล้านนา” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมา คุณค่าความสำคัญ และอิทธิพลของยันต์เทียนล้านนา 2) เพื่อศึกษาประเภทและวิธีการทำยันต์เทียนในล้านนา 3) เพื่อวิเคราะห์ปริศนาการสื่อสารธรรมยันต์เทียนล้านนา

ผลการศึกษาพบว่า ยันต์เทียนล้านนา มีวิวัฒนาการมาจากไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลทางความเชื่อนี้ด้วย จนกลายเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์เข้าด้วยกัน ต่อมาความเชื่อเหล่านี้ได้แพร่หลายสู่ดินแดนล้านนา ยันต์เทียนล้านนาเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณและถือว่าเป็นไปในทางไสยศาสตร์ที่แฝงไปด้วยคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

ยันต์เทียนล้านนา แบ่งได้อยู่ 3 ประเภท 1) ประเภทหวังผลดี 2) ประเภทหวังผลร้าย และ 3) ประเภทยันต์เทียนที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประเภทที่ 3 ได้ปรากฏเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พระรัตนตรัย ไตรสิกขา ทิฐฐธัมมิกัตถะ อริยสัจ 4 โพชฌงค์ 7 บารมี 10 ปังนิมโอะวาท ความไม่ประมาทและอภิญญา 6 การทำยันต์เทียนล้านนาถือได้ว่าเป็นปริศนาของปราชญ์ในอดีตกาล ที่แฝงการสื่อสารธรรมะทางพระพุทธศาสนา ไว้ในรูปแบบของอักขระเลขยันต์ ซึ่งเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรม

คำสำคัญ: ปริศนา. การสื่อสารธรรม. ยันต์เทียน. ล้านนา

Abstract

The academic paper entitled ‘The Puzzle of Dhamma Communication in the Yantra Candle’ is of three objectives. 1) to explore the historical background, value and its influence of Yantra Candle. 2) to investigate the types and methods of making Yantra Candle and 3) To analyze the puzzle of Dhamma communication in the Yantra Candle.

The study showed that the Yantra Candle had developed from the superstition of Brahmanism and Buddhism is also influenced by that tradition until it became a mixture of

Buddhism and Brahmanism. Later, these beliefs spread to the land of Lanna. The Yantra Candle is a ritual that has been passed down since ancient times and is considered as the occult based on the teachings of Buddhism. It is bound to the Lanna lifestyle.

According to Yan Yantra Candle, it is divided into three kinds viz. 1) for prosperity. 2) for inauspiciousness and 3) for spreading the Buddha teachings. The Buddhist doctrines that found in the Yantra Candle were the Triple Gem, the Threefold Training, Dittadhammikatha, benefits obtainable here and now, the Four Noble Truth, Bojjhanga, enlightenment factors, Pàrami, perfections, Pacchimaovàda or the last instruction, Appamàda, earnestness and Abhinna or ultra-conscious insight.

The Yantra Candle can be considered as a mystery of the wise man in the past, which has hidden the Buddhist doctrines in the figures used in cabalistic signs, which is a strategy to propagate the Buddha's Teachings.

Keywords: Puzzle, Communication, Yantra Candle, Lanna.

บทนำ

การใช้สิ่งที่มีตามธรรมชาติ และมีความสำคัญมากมีมากอย่างหนึ่ง คือ ไฟ ซึ่งมีคุณค่ามากมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์สมัยก่อนจึงต้องรักษาไว้เพราะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ประการหนึ่ง และภายหลังมีการยอมรับนับถือธรรมชาติเหล่านี้ ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถกำหนดรู้และสร้างขึ้นมาได้ เช่น ปรากฏการณ์ต่างๆ ตามธรรมชาติ มี พายุฝน พายุร้อน ไฟป่า ฝน ทำให้เกิดไฟไหม้ จึงทำให้มนุษย์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มีความเคารพและได้จัดให้มีการสังเวชนียสถาน เพื่อเคารพบูชาให้รอดพ้นภัยพิบัติ ต่างๆ

เมื่อครั้งสมัยก่อน-ช่วงกลางพุทธกาล ในศาสนาพราหมณ์ก็มีการบูชาไฟ เป็นการบูชาเทพเจ้านามว่า พระอัคนีหรือพระอัคคี เป็นเทพแห่งไฟ มีความสำคัญรองลงมาจากพระพรหม ที่เป็นผู้สร้างโลก ตามคติของศาสนาพราหมณ์ จะเห็นเด่นชัดในประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา เมื่อครั้งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงโปรดอุรุเวลกัสสปะ และน้องทั้ง 2 พร้อมกับบริวาร 1,000 ซึ่งเดิมเป็นลัทธิบูชาไฟ พระพุทธองค์จึงทรงแสดงพระธรรมเทศนาชื่อว่า “อาทิตตปริยายสูตร” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 63) ทรงเปรียบเทียบสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อนดุจเดียวกับไฟ เพื่อให้เหมาะสมกับอภิปรัชญาของพวกกัสสปะทั้ง 3 และบริวาร ที่เคยบูชาไฟมาก่อน ในที่สุดได้บรรลุธรรมออกบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งการบูชาไฟตามความเชื่อของมนุษย์ตั้งแต่อดีต เชื่อว่าไฟเป็นสื่อกลางระหว่างเทพต่างๆ เป็นการแปลงรูปธรรมเป็นนามธรรมเชื่อว่าของสังเวชนียสถานต่างๆ ที่ผ่านไฟจะเป็นสิ่งที่ระเหิดไปถึงสวรรค์หรือเทพเจ้า และดวงวิญญาณต่างๆ ซึ่งไม่จำเพาะศาสนาพราหมณ์ แม้ในพระพุทธศาสนาในปัจจุบันก็ใช้ไฟในการบูชาพระรัตนตรัย การบูชาไฟหรือประทีปนั้น จึงมีวิวัฒนาการมากับการนำเดินชีวิตประจำวันของมนุษย์ แม้ในพิธีกรรมทางไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ เป็นวิชาเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา ของศาสนาพราหมณ์ มีมาในคัมภีร์อถรรพเวท ว่าด้วยการลงเลขยันต์ และพิธีเพื่อให้เกิดสิริมงคล ป้องกันอันตราย หรือการทำร้ายผู้อื่น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คุณไสย ในพจนานุกรมไทยให้คำจำกัดความ คุณไสย ว่า เป็นพิธีกรรมเพื่อทำร้ายผู้อื่น เป็นศาสตร์ที่ทางวิทยาศาสตร์ไม่อาจพิสูจน์ได้ แต่เป็นที่รู้จักกันทั่วไป และมีคนเชื่อและปฏิบัติทั่วโลก ไสยศาสตร์ มีวิธีการมากมาย รวมไปถึง เลขยันต์ การสังเวद्यบูชา ซึ่งมีไฟเป็นสื่อกลาง และแพร่หลายไม่เสื่อมคลาย แม้ในแผ่นดินล้านนาตั้งแต่อดีตก็ได้รับอิทธิพลมาด้วย จนถึงปัจจุบัน

ในแผ่นดินล้านนาซึ่งปัจจุบันประกอบไปด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน มีภาษา ตัวหนังสือ วัฒนธรรม และประเพณีเป็นของตนเอง ดินแดนล้านนา มีการผสมผสานกันกับพระพุทธศาสนา ทำให้อาณาจักรล้านนามีความหลากหลายในเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ควบคู่กันไป

นักปราชญ์โบราณได้ประยุกต์คำสอนทางพระพุทธศานานำมาย่อให้สั้น จำง่ายและนำมาแต่งในอักษรเลขยันต์ต่างๆซึ่งเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ประการหนึ่ง ชาวล้านนาเดิมหรือชนชาติใกล้เคียงมีการนับถือไสยศาสตร์มาแต่ก่อนแล้ว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ยันต์เขียนหรือการบูชาเขียนเป็นพิธีกรรมแบบพื้นบ้านของชาวล้านนาแบบหนึ่งที่นิยมทำกันมาก ทำโดยการจุดเทียนในที่กำหนดเพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ โดยเทียนที่ใช้ในพิธีบูชาเขียนนี้จะต้องเป็นเทียนที่ทำขึ้นเป็นพิเศษ มีไส้ทำด้วยกระดาษสาที่เขียนยันต์ซึ่งอาจารย์เจ้าเป็นผู้กระทำให้ตามความประสงค์ ของผู้ที่ต้องการบูชา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนิยมบูชาเขียนเพื่อสืบชะตา ลดเคราะห์ และรับโชค เป็นต้น (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ. 2542. น. 3812) ซึ่งเชื่อว่าการทำเช่นนี้จะทำให้เกิดสิ่งดีๆ กับชีวิตของตนเอง การบูชาเขียนจะทำการจุดเทียนที่ผ่านการปลุกเสกมาแล้ว ซึ่งเทียนจะมีลักษณะแตกต่างจากเทียนที่ใช้ในบูชาพระทั่วไป การจุดเทียนบูชาเขียนทำกันมาตั้งแต่สมัยอดีตและนิยมทำมาจนถึงปัจจุบัน เขียนบูชาเขียนวิธีการทำและลักษณะแตกต่างกับเทียนทั่วไป เขียนบูชาจะผ่านวิธีการปลุกเสกคาถาอาคมจากผู้ที่มีอาคมโดยจะเริ่มจากการทำไส้เทียน ซึ่งทำจากกระดาษสาที่มีการลงอักขระ เลขยันต์ต่างๆ ตามประเภทของเทียนที่จะนำไปพันเข้ากับขี้ผึ้งอีกทีเพื่อทำเป็นเทียนยันต์ต่างๆ (อินสม ไชยชมภู. 2552. น. 1)

การทำยันต์เขียนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีต เพราะถือเป็นการค้าขายอย่างหนึ่งซึ่งในอดีตเวลาต้องการเทียนก็จะไปขอให้ผู้ที่มีวิชาอาคมหรือพระภิกษุปลุกเสกเทียนให้ตามแต่ประเภทที่ต้องการ ในปัจจุบันมีการทำออกมาให้ผู้ที่ต้องการซื้อหาไปบูชาได้ตลอดเวลา ลักษณะการทำก็ไม่ต่างกันมีการปลุกเสกเทียนเช่นเดียวกัน แต่มีการทำออกมาเป็นจำนวนมากเท่านั้นเอง การบูชาเขียนเป็นคติความเชื่อของคนในล้านนามาเป็นเวลานาน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันและก็จะมีการกระทำเช่นนี้ต่อไปตราบที่ชาวล้านนาก็ยังมีการนับถือพุทธศาสนากันอยู่ ถึงแม้จะมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม พุทธศาสนิกชนคนไทยก็ยังมีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมและเวทมนตร์คาถาอยู่ และนับวันจะฝังรากลึกลงในสังคมไทย (พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง). 2554. น. 3)

ดังนั้นในการศึกษารั้วนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความเป็นมา คุณค่าความสำคัญ อิทธิพลของยันต์เทียนล้านนา รวมถึงประเภทและวิธีการทำยันต์เทียนในล้านนา เพื่อวิเคราะห์ปริศนาในการสื่อธรรมผ่านยันต์เทียนล้านนา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา คุณค่าความสำคัญ และอิทธิพลของยันต์เทียนล้านนา
2. เพื่อศึกษาประเภทและวิธีการทำยันต์เทียนในล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์ปริศนาการสื่อธรรมยันต์เทียนล้านนา

วิธีการศึกษา

บทความวิชาการเรื่องปริศนาการสื่อธรรมในยันต์เทียนล้านนา จะทำการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์โบราณล้านนา ยันต์ล้านนา หนังสือ รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ และบทความที่เกี่ยวข้องกับปริศนาการสื่อธรรมในยันต์เทียนล้านนา มีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นจารึกด้วยอักขระล้านนา และเอกสารเกี่ยวกับยันต์เทียนล้านนา
2. ทำศึกษาความเป็นมา คุณค่าความสำคัญ และอิทธิพลของยันต์เทียนล้านนา
3. ทำการศึกษาการแบ่งประเภทและวิธีการทำยันต์เทียนในล้านนา
- 4 ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาการสื่อธรรมในยันต์เทียนล้านนา
5. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

ยันต์เทียน มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับภาษาล้านนา หมายถึง ลายที่เขียนบนแผ่นกระดาษสา ประกอบด้วยอักขระต่างๆ มักเขียนชื่อของผู้ประสงค์จะบูชาเทียนกำกับไว้ด้วย กล่าวกันว่า เทียนที่ผู้ทรงวิทยาคมทำให้นั้นจะช่วยให้ผู้บูชาเทียนได้รับผลดีตามประเภทของยันต์ที่ลงไว้ เช่น สืบชาติตา ลดเคราะห์ รับโชค (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2550. น. 409)

ยังมีความหมายของยันต์เทียน ในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง หมายถึง ลายที่เขียนบนลำเทียน ประกอบด้วยอักขระและลวดลายต่างๆ หรือใช้กระดาษสา เขียนยันต์หุ้มด้ายไส้เทียนก็มี เชื่อกันว่าเทียนที่ผู้ทรงวิทยาคมทำให้นั้น จะช่วยให้ผู้บูชาเทียนได้รับผลดีตามประเภทของยันต์ที่ลงไว้ เช่น สืบชาติตา ลดเคราะห์ รับโชค เป็นต้น (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2434. น. 582)

ยันต์เทียนล้านนานั้น เป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของคนล้านนาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมที่เป็นไปในทางไสยศาสตร์ อันแฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน ยันต์เทียนนั้นมีทั้งฝ่ายขาว และฝ่ายดำ ซึ่งน่าจะเป็นการสืบทอดมาจากลัทธิพราหมณ์ในอินเดียโบราณ ที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และได้วิวัฒนาการกลายมาเป็นอักขระเลขยันต์โดยลำดับ (พระพิชญ์พล สุวณฺณรุโป (รูปทอง). 2554. น. 16)

ยุคพระเวทเริ่มเกิดขึ้นประมาณ 1.000 ปี ก่อนพุทธกาลโดยเกิดมี ฤคเวท ขึ้นมาก่อน ที่อีก 3 พระเวทจะตามขึ้นมาในชั้นหลัง ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีระบุว่า ในยุคพุทธกาลได้เกิดมีคัมภีร์พระเวทอยู่ 3 คัมภีร์ คือ ฤคเวท ยชุรเวท สามเวท และในภายหลังยุคพุทธกาล จึงได้เกิดมีขึ้นมาอีกหนึ่งคัมภีร์ คือ อถรรเวท หรืออถรรพเวท (เตาว่ายู คันเคียว. 2553. น. 18) ซึ่งคัมภีร์อถรรพเวทจากต้นฉบับเดิมแต่โบราณได้ถูกถ่ายทอด ทรงจำ เล่าเรียนกันมายาวนานมากเป็น 1.000 ปี ในกาลต่อมาเมื่อเกิดมีพระพุทธศาสนาขึ้น และได้ผนวกรวมเอาคติความเชื่อทางพราหมณ์เข้าไปผสมผสานกัน ทำให้บรรดาคณาจารย์ในรุ่นหลัง ๆ ต่างพากันดัดแปลงแก้ไข เวทมนต์คาถาต่างๆ ที่มีอยู่เดิมก่อนแล้วให้เข้ากับบทสวดมนต์และคติทางพุทธโดยมีการนำเอาพระปริตรเข้ามาผสมปนเปไปกับมนตราและพิธีการอย่างพราหมณ์ จึงได้เกิดความหลากหลายในสายวิชาไสยเวท และมนต์ดำ (เตาว่ายู คันเคียว. 2553. น. 28)

เมื่อครั้งพุทธกาลพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสู่ขีดสูงสุด แต่หลังจากการสังคายนาพุทธศาสนาครั้งที่ 3 แล้ว พระพุทธศาสนาในอินเดียเริ่มร่วงโรยลง และต่อมาได้ย้ายไปประดิษฐานในลังกา ศาสนาพุทธกับพราหมณ์ในอินเดียสมัยนั้น ได้ผสมผสานกันมาจนเกิดมีลัทธิ พุทธตันตระ (ลัทธิพุทธศาสนาอันเกี่ยวกับการใช้คาถา-อาคม) เกิดขึ้นอีกลัทธิหนึ่ง (พราหมณ์ บุรพา. 2552. น. 8)

ศาสนาพราหมณ์ในอินเดียโบราณมีความเชื่อในทางไสยศาสตร์อย่างแพร่หลาย และพระพุทธศาสนาเองก็รับเอาความเชื่อเหล่านั้นเข้าไว้ด้วย จนกลายเป็นพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พุทธตันตระ เพราะเป็นการรวมเอาคำสอนทางพุทธและความเชื่อของพราหมณ์เข้าด้วยกัน ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นได้กระจายเข้าสู่ดินแดนต่างๆ อย่างแพร่หลายหนึ่งในนั้นก็คือดินแดนล้านนานั้นเอง (พระพิชญ์พล สุวณฺณรุโป (รูปทอง). 2554. น. 23)

ยันต์เทียนเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนล้านนาสมัยโบราณ ที่เป็นกุศโลบายให้คนมุ่งเข้าหาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คนล้านนาส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและยังเป็นมรดกภูมิปัญญาของคนล้านนาที่มีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณกับศาสนาพุทธ พราหมณ์ ฮินดู และประกอบกับหลักความเชื่อทางพิธีกรรมต่างๆ ที่ผสมกันได้อย่างกลมกลืนมาจนถึงปัจจุบัน แต่ยุคปัจจุบันที่ทุนนิยมครอบงำสังคมไทย ภูมิปัญญาเหล่านี้กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องงมงาย ไร้สาระ มอมเมา เพราะคนไทยหันไปเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์มากกว่าความเชื่อดั้งเดิมที่สัมพันธ์กับการฝึกจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ทั้งๆ ที่องค์ความรู้เหล่านี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีฟิสิกส์สมัยใหม่ที่นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ น่าเสียดายว่าคนในยุคสมัยปัจจุบันกลับไม่สนใจที่จะค้นหาและสืบทอดแก่นที่แท้จริงวิชาความรู้เหล่านี้ ทั้งผู้ที่จัดสร้างและผู้ที่นำไปบูชา โดยหันไปมุ่งเน้นในเรื่องผลที่จะได้รับหรือผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ทำให้ภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับหลักคำสอนตามหลัก

พระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ากลายเป็นความเชื่อที่มลายไ้สาระ แต่ที่จริงแล้วยันต์เทียนไม่ใช่ไสยศาสตร์ แต่ซ่อน หลัก “พุทธธรรม” อยู่ภายใน

การทำยันต์เทียนหรือการบูชาเทียนเป็นประเพณีที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนาอย่างแน่นแฟ้นสืบทอดกันมาแต่โบราณกาลไม่สามารถแยกออกจากสังคมวัฒนธรรมของชาวเหนือหรือคนเมืองไปได้ เพราะมีความเชื่อว่าการบูชาเทียนนี้เป็นการต่ออายุทั้งของตนเองและญาติพี่น้อง บริวาร หรือก่อให้เกิดความสุขความเจริญอีกทั้งเป็นการขจัดภัยอันตรายต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้น ให้แคล้วคลาดจากบาปเคราะห์และสิ่งชั่วร้ายทั้งมวล ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิต

การบูชาเทียนเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ชาวล้านนาไทยนิยมทำกันหลายโอกาส เช่น เมื่อเจ็บไข้ไม่สบาย มีความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ ส่วนมากแล้วมักจะทำกันในวันขึ้นปีใหม่ เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อได้บูชาเทียนแล้ว จะทำให้แคล้วคลาดจากโรคภัยและอยู่ด้วยความสวัสดิ์ต่อไป

เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านนามาช้านาน ประกอบกับบรรพบุรุษของชาวล้านนาเองมีความศรัทธาปราสาทะต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนแตกฉานลึกซึ้ง มีความฉลาดอย่างล้าลึก มีกุศโลบายที่จะทำให้คนในสังคมอาศัยอยู่อย่างมีความสุข มีความมั่นคงในการดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี จึงนำเอาพุทธานุภาพ ธรรมมานุภาพ สังฆานุภาพ มาผสมผสานประกอบเป็นยันต์เทียน ทั้งนี้เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ใจความกังวลใจต่อบาปเคราะห์ต่างๆ ของมนุษย์ให้จางหายไป ให้ประสบแต่ความสุขความเจริญ (สำนักงานคณะกรรมการการสหวิทยาลัยล้านนา. 2538. น. 152)

พระพิชฌุล สุวณฺณรูป (รูปทอง) (2554. น. 27) การแบ่งประเภทของยันต์เทียน ได้แบ่งประเภทของยันต์เทียนไว้ 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ประเภทหวังผลดี 2) ประเภทหวังผลร้าย

ประเภทที่ 1 ประเภทหวังผลทางดี ที่นิยมกันในปัจจุบัน มี 3 อย่าง คือ

ก. ยันต์เทียนลดเคราะห์ เป็นยันต์เทียนสำหรับใช้บูชาเพื่อลดเคราะห์ ดังเชื่อว่า เมื่อบูชาแล้วจะพ้นพ้นเคราะห์เช่น ยันต์เทียนขึ้นโรงขึ้นศาล เป็นต้น

ข. ยันต์เทียนสืบชาติา ใช้สำหรับจุดบูชาเพื่อต่ออายุ เชื่อว่าเมื่อได้บูชาเทียนสืบชาติาแล้วจะทำให้มีอายุยืนยาว

ค. ยันต์เทียนรับโชค เป็นยันต์เทียนที่จุดบูชาเพื่อให้มีโชคลาภ ดังความเชื่อของชาวล้านนา ว่าจุดบูชาจะได้มีลาภสักการะ มีโชค เช่น ยันต์เทียนพระสิวลี ยันต์เทียนค้าขาย เป็นต้น และยังมียันต์เทียนที่ประกอบไปด้วยคุณสมบัติต่างกัน เช่น ยันต์เทียนประเภทให้ผลทางสิริมงคล ยันต์เทียนเมตตามหานิยม ยันต์เทียนสะเดาะเคราะห์ ยันต์เทียนช่วยให้ค้าขายดี ยันต์เทียนแคล้วคลาด เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ประเภทหวังผลทางร้าย ได้แก่

ก. ยันต์เทียนผ่าจ้าน เป็นยันต์เทียนสำหรับใช้ทำให้เลิกรากัน

ข. ยันต์เทียนแข่ง เป็นยันต์เทียนสำหรับใช้แข่งคนที่ไม่ชอบพอกัน

ค. ยันต์เทียนเสน่ห์ เป็นยันต์เทียนสำหรับใช้เรียก สามิ-ภรรยาที่แยกกันกลับมารักกัน เป็นต้น

และสามารถแบ่งได้อีกประเภทหนึ่งคือ

ประเภทที่ 3 ยันต์เทียบที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ

พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ โดยย่อที่ปรากฏคือ “อิ สวา สุ”

บางแห่งปรากฏบทพุทธคุณ ทั้ง 9 คือ “อ ส วิ สุ โล ปุ ส พุ ภ”

หลักไตรสิกขา ปรากฏยันต์เทียบ คือ “อนิจจ ทุกข อนัตตา”

ทิวรรธมิกัตถะหรือนิยมเรียกกันว่า คาถาหัวใจเศรษฐีปรากฏในยันต์เทียบโดยย่อ คือ “อุ อา กะ สะ”

หลักอริยะสัจ 4 ปรากฏโดยย่อ คือ “ทุ สะ นิ มะ”

หลักโพชฌงค์ 7 ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ หรือองค์ของผู้ตรัสรู้

ยันต์เทียบยังปรากฏ บารมี 10 ทศ และ ปัจฉิมโอวาท ของพระพุทธเจ้า

ยังปรากฏหลักคุณธรรมพิเศษของพระอริยะเจ้า คือ อภิญญา 6 โดยย่อที่ปรากฏ 3 ประการได้แก่ “ปุ ทิ อ”

ปุ ย่อมาจาก ปุพเพนิวาสญาณ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้

ทิ ย่อมาจาก ทิพพจักขุ ตาทิพย์

อ ย่อมาจาก อาสวกขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะสิ้นไป

และยังมีหลักธรรมอีกมากมาย ทั้งที่ปรากฏในยันต์เทียบทั่วไป และที่ไม่ปรากฏทั่วไป เช่น ตามที่สำนักต่างๆ ที่ต้องสืบทอดกันมา จะไม่เป็นที่เผยแพร่ทั่วไป

ในบทวิจัยของ พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง) (2554. น. 77) ได้สรุปว่ายันต์เทียบล้านนามีหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้งหมด คนล้านนาสมัยโบราณได้นำเอาส่วนที่สำคัญสรุปย่อ เขียนเป็นยันต์เทียบขึ้นมา ก็เพื่อเป็นอุบายวิธีในการเผยแผ่ธรรม แต่มีหลักพุทธธรรมบางหมวด เช่น ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ ฆราวาสธรรม สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 และอริยมรรคมีองค์ 8 ที่ไม่ได้เขียนแทรกไว้ในยันต์เทียบโดยตรง แต่จะปรากฏกับยันต์เทียบโดยทางอ้อม คือเป็นข้อกำหนดสำหรับผู้ทำยันต์เทียบและผู้จุดบูชายันต์เทียบต้องปฏิบัติตาม เมื่อทำยันต์เทียบและเมื่อจุดบูชายันต์เทียบ เพราะในการทำยันต์เทียบนั้นผู้ทำจะต้องเป็นผู้มี ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลัก ไตรสิกขา ถึงจะทำยันต์เทียบให้มีประสิทธิผลมาก ในส่วนของผู้ที่นำยันต์เทียบไปจุดบูชาขึ้น จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ โบราณจารย์ได้ตั้งไว้ เช่น เมื่อได้บูชาเทียบแล้ว ต้องเป็นผู้ที่มีทาน ศีล และหมั่นภาวนา ซึ่งเป็นหลักบุญกิริยาวัตถุ หรือ เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ เห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมาภังคะ ทำการชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ เพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ ซึ่งเป็นหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพราะว่า ถ้าผู้ทำยันต์เทียบไม่ตั้งอยู่ในไตรสิกขา ยันต์เทียบนั้นก็ไม่มีประสิทธิผลใดๆ ผู้นำยันต์เทียบไปจุดบูชาถ้าไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในธรรม คือไม่ตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ อริยมรรค หรือฆราวาสธรรม ก็เหมือนกับการเผาเศษกระดาษทิ้งไปโดยไร้ค่าไม่มีประโยชน์ใด ๆ

วิธีการทำยันต์เทียบล้านนา ประการแรกกำหนดฤกษ์ยามในการลงยันต์แล้ว เตรียมเครื่องบูชาครู (ทางล้านนาเรียกว่า ชันตั้งหรือชันครู) ตามที่ได้กำหนดในตำรา ผู้ลงยันต์ก็ต้องตกแต่งตามนั้น ส่วนยันต์ใด ที่ไม่บอกไว้ว่าจะต้องมีชันตั้ง ผู้จะลงยันต์ก็พึงจัดหาแต่งดาเครื่องบูชาคุณครูบาอาจารย์ตามสมควร อย่างน้อยก็มีดอกไม้ ธูป

เทียน ใส่พานเตรียมไว้ แล้วจัดดอกไม้ รูป เทียน อีกชุดหนึ่งบูชาพระพุทธรูป เสร็จแล้ว จึงยกขันตั้งอธิษฐานขออาราธนาคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอาจารย์ผู้เป็นต้นตำรายันต์ ต่างๆ ขอให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย (อินสม ไชยชมพู. 2552. น. 2) เมื่อขึ้นขันครูเสร็จแล้ว เริ่มเขียนตารางยันต์ อักษรและเลขภาษาล้านนา โดยมีคาถากำกับ ทุกขั้นตอน โดยตารางยันต์ อักษรและเลขนั้นจะรวมเรียกว่า ยันต์เทียนล้านนา ซึ่งเขียนลงบนแผ่นกระดาษสา จะต้องเขียน ชื่อ นามสกุล วัน เดือน ปีเกิด ของผู้ที่เป็นเจ้าของเทียนเล่มนั้น แล้วนำมาม้วนเข้ากับ สายสิญจน์ (ภาษาล้านนาเรียกว่า สีสาย) ตามกำหนดตามตำราว่าก็เส้น เช่น ยันต์เทียนสิบชะตา ให้ใส่เท่าอายุบวกหนึ่งเส้น เป็นต้น ในการม้วนแผ่นกระดาษสาที่ลงอักษรเลขยันต์แล้วม้วนกับด้ายสายสิญจน์ ก็มีเคล็ด วิธีการ แตกต่างกันไปตามประเภทของยันต์เทียนเช่นกัน บางตำราม้วนเข้า บางตำราม้วนออก เมื่อเสร็จแล้วจึงเป็น “ใส่เทียน” ขั้นตอนต่อไป นำขี้ผึ้ง ตากแดด หรือกรรมวิธีอื่นที่ทำให้ขี้ผึ้งอ่อนตัวลงแล้วนำมาพันกับใส่เทียน ซึ่งบางประเภทกำหนดน้ำหนักขี้ผึ้งตามตำรา เมื่อขึ้นตอนในการทำ “เทียนบูชา” เสร็จแล้วจะต้องทำการปลุกเสก แล้วกำหนดฤกษ์และสถานที่ในการจุดเทียน เมื่อจะจุดบูชาเทียน เตรียมดอกไม้รูปเทียนบูชาถึงคุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพ แล้วจุดเทียน อธิษฐานตามประสงค์

ในการทำยันต์เทียนล้านนา ถือได้ว่าเป็นปริศนาของปราชญ์ในอดีตกาล ที่แฝงการสื่อธรรมะทางพระพุทธศาสนา ไว้ในรูปแบบ ของอักษรเลขยันต์ ซึ่งเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรม โดยตรงกับผู้ที่ทำยันต์เทียน ซึ่งส่วนมากได้แก่ พระสงฆ์ หรือ ผู้ที่เคยบวช มาแล้ว ทำให้พบปริศนาการแฝงธรรมะ และมีแรงบันดาลใจการการค้นคว้าธรรมโดยตรงตามคัมภีร์เพื่อเสริม ความรู้ และจะได้ถ่ายทอดออกไป อย่างถูกต้อง ดังจะพบปริศนาธรรมในยันต์เทียนล้านนา ดังนี้

หลักพระพุทธคุณ ที่ปรากฏโดยย่อคือ “อิ” มาจากอิติปิโส ภควาฯ ซึ่งจำแนกไว้ได้อีก 9 ประการ พุทธคุณ 9 (คุณของพระพุทธเจ้า) ดังนี้

1. อรหิ (เป็นพระอรหันต์ คือ เป็นผู้บริสุทธิ ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงสังสารจักรได้แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา เป็นต้น

2. สมมาสมพุทโธ (เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง)

3. วิชชาจรมสพฺพโน (เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา คือความรู้ และจรรยา คือความประพฤติ)

4. สุกโต (เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว คือ ทรงดำเนินพระพุทธจริยาให้เป็นไปโดยสำเร็จผลด้วยดี พระองค์เองก็ได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธกิจก็สำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลายในที่ที่เสด็จไป และแม้ปรินิพพานแล้ว ก็ได้ประดิษฐานพระศาสนาไว้เป็นประโยชน์แก่มหาชนสืบมา)

5. โลกวิทู (เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมตาแห่งโลกคือสังขารทั้งหลาย ทรงหยั่งทราบอภัยคัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมตาโดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมดานั้น และทรงเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลก)

7. สตุถา เทวมนุสฺसानํ (เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย)

9. ภควา (ทรงเป็นผู้มีโชค คือ จะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ หรือ เป็นผู้จำแนกแจกธรรม) พุทธคุณ 9 นี้ เรียกอีกอย่างว่า นวารหาทิกคุณ (คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ มีอหัง เป็นต้น) บางทีเลื่อนมาเป็น นวทรคุณ หรือ นวารทคุณ แปลว่า คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ 9 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). 2551) หลักพระธรรมคุณ ที่รากฏโดยย่อคือ “สวา” มาจากบทพระธรรมคุณ สวากขาโต ซึ่งจำแนกไว้ได้ ดังนี้ ธรรมคุณ 6 (คุณของพระธรรม — virtues or attributes of the Dhamma)

2. สนทวิภูริโก (อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง คือ ผู้ใดปฏิบัติ ผู้ใดบรรลุ ผู้นั้นย่อมเห็น ประจักษ์ด้วยตนเองไม่ต้องเชื่อตามคำของผู้อื่น ผู้ใดไม่ปฏิบัติ ไม่บรรลุ ผู้นั้นจะบอกก็เห็นไม่ได้)

4. เอหิปัสสิโก (ควรเรียกให้มาดู คือ เชิญชวนให้มาชม และพิสูจน์ หรือท้าทายต่อการตรวจสอบ เพราะเป็นของจริงและดีจริง)

5. โอปนยิโก (ควรน้อมเข้ามา คือ ควรเข้ามาไว้ในใจ หรือน้อมใจเข้าไปให้ถึง ด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในใจ หรือให้ใจบรรลุลึกลงอย่างนั้น หมายความว่า เชิญชวนให้ทดลองปฏิบัติดู อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่นำผู้ปฏิบัติให้เข้าไปถึงที่หมายคืออินพพาน)

6. ปจจัตต เวทิตัพโพ วิญญูติ (อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน คือ เป็นวิสัยของวิญญูชนจะพึงรู้ได้ เป็นของจำเพาะตน ต้องทำจึงเสวยได้เฉพาะตัว ทำให้กันไม่ได้ เอาจากกันไม่ได้ และรู้ได้ประจักษ์ที่ในใจของตนนี่เอง)

คุณข้อที่ 1 มีความหมายกว้างรวมทั้งปรียัติธรรม คือ คำสั่งสอนด้วย ส่วนข้อที่ 2 ถึง 6 มุ่งให้เป็นคุณของโลกุตตรธรรม จะเห็นได้ในที่อื่นๆ ว่า ข้อที่ 2 ถึง 6 ท่านแสดงไว้เป็น คุณบทของนิพพาน ก็มี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551) หลักพระสังฆคุณ ปรากฏในยัตต์เทียนโดยย่อ คือ “ส” มาจากบทพระสังฆคุณ สปฏิปันโนฯ

จำแนกได้ดังนี้ สังฆคุณ + (คุณของพระสงฆ์ — virtues of the Sangha; virtues or attributes of the community of noble disciples)

1. สุปฏิปันโน ภคโศ สวากสงโฆ (พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดี)
2. อสุปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติตรง)
3. ญายปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง)
4. สามิจิปฏิปันโน (เป็นผู้ปฏิบัติสมควร)

ยทิท จตตาริ ปุริสยุคานิ อฏฐ ปุริสปุคคา (ได้แก่ คู่บุรุษ 4 ตัวบุคคล 8)

เอส ภคโศ สวากสงโฆ (พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคนี้)

5. อาหุเนยโย (เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ คือควรรับของที่เขานำมาถวาย)

6. ปาหุเนยโย (เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ)

7. ทกฺขิณเณยโย (เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา. ควรแก่ของทำบุญ)

8. อณฺชสิรณเณยโย (เป็นผู้ควรแก่การทำอัญชลี. ควรแก่การกราบไหว้)

9. อนุตฺตรํ ปุณฺณเขตฺตํ โลกสฺส (เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก. เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแผ่ความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551)

หลักไตรลักษณ์ 3 ที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา คือ “อนิจจ ทุกข อนัตตา” ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ดังนี้ ไตรลักษณ์ (ลักษณะ 3 ประการ แห่งสังขารธรรมทั้งหลาย — the Three Characteristics)

1. อนิจจา (ความเป็นของไม่เที่ยง — impermanence; transiency)
2. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์ — state of suffering or being oppressed)
3. อนัตตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน — soullessness; not-self) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551)

ซึ่งตรงกับหลักธรรมนิยาม 3 (กำหนดแห่งธรรมตา. ความเป็นไปอันแน่นอนโดยธรรมตา. กฎธรรมชาติ — orderliness of nature; natural law)

1. สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา (สังขารคือสังขตธรรมทั้งปวงไม่เที่ยง)
2. สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา (สังขารคือสังขตธรรมทั้งปวงเป็นทุกข์)
3. สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา (ธรรมคือสังขตธรรมและอสังขตธรรม หรือสังขารและวิสังขารทั้งปวงไม่ใช่ตน)

หลักความจริงนี้ แสดงให้เห็นลักษณะ 3 อย่าง ที่เรียกว่า ไตรลักษณ์ ของสภาวธรรมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่ก็ตาม หลักทั้งสามนี้ ก็คงมีอยู่เป็นธรรมดา พระพุทธเจ้าเป็นแต่ทรงค้นพบ และนำมาเปิดเผยแสดงแก่เวไนย. (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551) ดังนั้น เมื่อผู้ที่ทำเทียน จะทำให้เห็นปริศนาและ ขยายความธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่า สภาวะทุกอย่าง มีหลักความจริงที่จะต้องปรากฏมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา เลี่ยงไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ และนำมาเปิดเผย แม้ว่าพระองค์จะอุบัติหรือไม่ก็ตาม หลักธรรมนี้

ก็คงอยู่เป็นธรรมดา นักปราชญ์ท่านจึงได้นำมาแฝงเพื่อสื่อคตินี้ที่เป็นสัจจริงนี้ไว้ในรูปแบบอักขระเลขยันต์ไว้ในยันต์เทียน เพื่อสื่อให้ผู้ทำ และผู้จดบูชาได้เข้าถึงธรรมะอย่างแท้จริง

หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏโดยย่อในยันต์เทียน ได้แก่ “ทุ สะ นิ มะ” ตามพระพุทธศาสนายุบายความได้ดังนี้ อริยสัจ 4 (ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ - The Four Noble Truths)

1. ทุกข์ (ความทุกข์, สภาพที่ทนได้ยาก, สภาพที่บีบคั้น ชัดแจ้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง, ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ 5 เป็นทุกข์)

2. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์, สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิวาทตัณหา)

3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป, ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชาสำหรับตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกต้อง ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือนิพพาน)

4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์, ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมืองค์ 8 นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551)

หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ ที่ปรากฏในรูปแบบของคาถาหัวใจเศรษฐี ว่า “อุ อา กะ สะ” ที่มีในยันต์เทียนนั้น ปรากฏดังนี้ ทฤษฎีธรรมิกัตถะสังวัตตนิกรม 4 (ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น - virtues conducive to benefits in the present; virtues leading to temporal welfare)

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี)

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานของตน ได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย)

3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา)

4. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้) ธรรมหมวดนี้ เรียกกันสั้นๆ ว่า ทฤษฎีธรรมิกัตถะ หรือเรียกติดปากอย่างไทยๆ ว่า ทฤษฎีธรรมิกัตถะประโยชน์ (อรรถะ แปลว่า ประโยชน์ จึงมีประโยชน์ซ้ำซ้อนกันสองคำ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551)

ในยันต์เทียนล้านนาจึงปรากฏหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเป็นครั้งสุดท้ายเรียกว่า ปัจฉิมโอวาท ที่ปรากฏได้แก่ อัปมาเทนะ สัมปาเทนะ ขยายความ ดังนี้ ปัจฉิมโอวาท คำสอนครั้งสุดท้าย หมายถึง ปัจฉิมวาจา คือ

พระดำรัสสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนจะปรินิพพานว่า “วธมฺมา สงฺขารอ ปฺปมาเทน สมปาเทถ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535. น. 189) แปลว่า “สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจง (ยัง) ประโยชนตนและประโยชน์ผู้อื่น) ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาทเถิด” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). 2551)

การทำย่นต์เทียนล้านนา ถือได้ว่าเป็นปริศนาของปราชญ์ในอดีตกาล ที่แฝงการสื่อธรรมะทางพระพุทธศาสนา ไว้ในรูปแบบ ของอักขระเลขยันต์ ซึ่งเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรม โดยตรงกับผู้ที่ทำย่นต์เทียน ซึ่งส่วนมากได้แก่ พระสงฆ์ หรือ ผู้ที่เคยบวช มาแล้ว ทำให้พบปริศนาการแฝงธรรมะ และมีแรงบันดาลใจการการค้นคว้าธรรมโดยตรงตามคัมภีร์เพื่อเสริม ความรู้ และจะได้ถ่ายทอดออกไป อย่างถูกต้อง ดังจะพบปริศนาธรรมในย่นต์เทียนล้านนา ดังนั้น เมื่อผู้ที่ทำเทียน จะเห็นปริศนาและขยายความธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นธรรมที่ควรกับการนำมาใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นประโยชน์ นักปราชญ์ท่านจึงได้นำมาแฝงเพื่อสื่อคติธรรมที่เป็นสิ่งจริงนี้ไว้ในรูปแบบอักขระเลขยันต์ไว้ในย่นต์เทียน เพื่อสื่อให้ผู้ทำย่นต์เทียนนั้น และผู้ดูบูชาได้เข้าถึงธรรมะอย่างแท้จริง

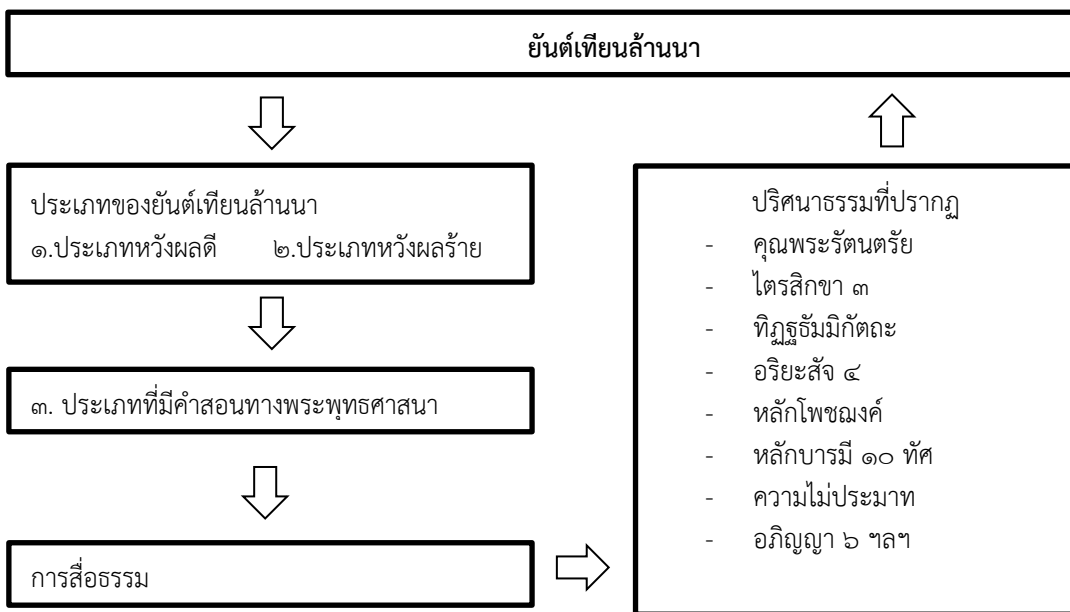
อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ปริศนาการสื่อธรรมในย่นต์เทียนล้านนา อภิปรายผลได้ ดังนี้ ย่นต์เทียน เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนล้านนาสมัยโบราณ เป็นประเพณีที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนา ชาวล้านนาไทยนิยมทำกันหลายโอกาส เพื่อให้ปลดปล่อยความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ ย่นต์เทียนล้านนาจึงมีอิทธิพลทางจิตใจเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง) (2554. น. 103) ว่า คุณค่าของย่นต์เทียนมีผลทางด้านจิตใจต่อบุคคลผู้บูชาเทียน คือ 1. ทำให้เกิดความสุขสบายใจ 2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นสิ่งที่สามารถระงับความกลัว อันมีประจำอยู่ในกายมนุษย์เราทุกคนให้สูญสิ้นไปได้

พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง) (2554. น. 83) ยังได้กล่าวไว้ว่า ที่จริงแล้วย่นต์เทียนไม่ใช่ไสยศาสตร์แต่ซ่อน หลัก “พุทธธรรม” มีการสื่อธรรมความหมายอยู่ภายในย่นต์เทียน จึงทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาพบว่า ย่นต์เทียนล้านนา สามารถแบ่งย่นต์เทียนได้หลายประเภท ซึ่งปรากฏเป็นปริศนาธรรมในรูปแบบคำย่อตลอดถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแต่เดิมแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1. ประเภทหวังผลดี 2. ประเภทหวังผลร้าย

ในองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการศึกษาพบว่า ย่นต์เทียนประเภทที่ 3 ได้ค้นพบหลักธรรมซึ่งเป็นปริศนา ที่เขียนเป็นอักขระภาษาล้านนาอยู่ในย่นต์เทียน เป็นหัวข้อธรรมะที่เป็นตัวย่อ ทั้งยังปรากฏคุณของพระพระรัตนตรัยและยังมีคำสอนหลายประการ อาทิ หลักไตรสิกขา ทิฏฐธัมมิกัตถะ อริยะสัจ 4 โพชฌงค์ 7 บารมี 10 และความไม่ประมาท เป็นต้น หลักธรรมที่สื่อออกมาในย่นต์เทียนเป็นหลักธรรมที่สามารถเข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริงในชีวิตเสมือนดังเป็น อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ คำสอนเป็นจริง นำไปปฏิบัติได้ผลสมจริง เป็นอัสจรรย ดังมีใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปุจฉิสมิทามรค ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปาฏิหาริย์ 3 ประการ นี้ ปาฏิหาริย์ 3 ประการอะไรบ้าง คือ 1. อิทธิปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คือฤทธิ์) 2. อาเทศนาปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คือการทนายใจ) 3. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คือสอนให้เห็นจริง)” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. เล่ม 9 น. 214) ย่นต์เทียนล้านนา

ซึ่งมีอิทธิพลทางด้านจิตใจ จึงเป็นจุดสำคัญที่มีการแผ่การสื่อสารธรรมให้กับผู้ทำและผู้บูชา ซึ่งเทียบเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงอามิสบูชา และนิยมใช้ในศาสนาพิธีเกือบทั้งหมดในยุคปัจจุบัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ยันต์เทียนล้านนา มีวิวัฒนาการมาจากไสยศาสตร์ของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์อย่างแพร่หลาย และพระพุทธศาสนาจึงได้รับอิทธิพลทางความเชื่อนี้ด้วย จนกลายเป็นพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พุทธเป็นการนำคำสอนของศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์เข้าด้วยกัน ต่อมาได้แพร่หลายสู่ดินแดนต่างๆ หนึ่งในนั้นก็คือดินแดนล้านนายันต์เทียนล้านนา เป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ถือว่าเป็นไปทางไสยศาสตร์ที่แฝงไปด้วยคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะเป็นสิ่งที่สร้างขวัญกำลังใจในการดำรงชีวิต

ยันต์เทียนล้านนา แบ่งได้อยู่ 3 ประเภท 1) ประเภทห้วงผลดี 2) ประเภทห้วงผลร้าย และ 3) ประเภทยันต์เทียนที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประเภทที่ 3 ได้ปรากฏเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากมาย ได้แก่ หลักพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ หลักไตรสิกขา 3 หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ หรือนิยมเรียกกันว่า คาถาหัวใจ เศรษฐี หลักอริยะสัจ 4 หลักโพชฌงค์ 7 ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ หลักบารมี 10 ทศ หลักปัจฉิมโอวาท ของพระพุทธเจ้า เรื่องความไม่ประมาท และยังปรากฏหลักคุณธรรมพิเศษของพระอริยะเจ้า คือ อภิญญา 6 ฯลฯ ซึ่งปรากฏในยันต์เทียนโดยตรง ซึ่งผู้ทำยันต์เทียนจะพึงทราบได้ โดยมีวิธีการทำยันต์เทียนคือต้อง กำหนดอุกฤษยาม ทำ

การบูชาครู เริ่มเขียนตารางยันต์ อักขระและเลขยันต์ล้านนา เขียนลงบนแผ่นกระดาษสา แล้วนำมาม้วนเข้ากับสายสิญจน์ ให้สำเร็จเป็นไส้เทียน นำขี้ผึ้งตากแดดให้อ่อนตัวลง แล้วนำมาพันกับไส้เทียน เสร็จแล้ว จะต้องทำการปลุกเสก แล้วกำหนดฤกษ์และสถานที่ในการจุดเทียน เมื่อจุดแล้วให้บูชาอธิฐาน ตามปรารถนา

ในการทำยันต์เทียนล้านนา ถือได้ว่าเป็นปริศนาของปราชญ์ในอดีตกาล ที่แฝงการสื่อธรรมะทางพระพุทธศาสนา ไว้ในรูปแบบ ของอักขระเลขยันต์ ซึ่งเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรม โดยตรงกับผู้ที่ทำยันต์เทียน ซึ่งส่วนมากได้แก่ พระสงฆ์ หรือ ผู้ที่เคยบวช มาแล้ว ทำให้พบปริศนาธรรมแฝงธรรมะ และมีแรงบันดาลใจในการค้นคว้าธรรมโดยตรงตามคัมภีร์เพื่อเสริม ความรู้ และจะได้ถ่ายทอดออกไป อย่างถูกต้อง ดังจะพบปริศนาธรรมในยันต์เทียนล้านนา ดังนี้ เมื่อผู้ที่ทำเทียน จะเห็นปริศนาธรรม จะมีการศึกษาค้นคว้าต่อยอดความรู้เกี่ยวกับธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นธรรมะที่สื่อออกมาจากยันต์เทียนล้านนานั้น เป็นธรรมะพื้นฐาน ที่ควรกับการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นประโยชน์ นักปราชญ์ท่านจึงได้นำมาแฝงเพื่อสื่อคติธรรมที่เป็นสัจจริงนี้ไว้ในรูปแบบอักขระเลขยันต์ไว้ในยันต์เทียน เพื่อสื่อให้ผู้ทำยันต์เทียนนั้น และผู้จุดบูชาได้เข้าถึงธรรมะอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาปริวรรต ภาษาล้านนาเทียบกับตำราต่างๆ ซึ่งการสืบทอดมาของตำราล้านนา รุ่นสู่รุ่น ตัวหนังสือล้านนามาตัวมีความคล้ายคลึงกัน และมีวิธีการสืบทอดทางมุขปาฐะ จึงทำให้อักขระภาษาล้านนาผิดเพี้ยนไปด้วย
2. การตีความอักขระ เลข ในยันต์เทียนล้านนา ที่แฝงกลวิธี และแฝงความหมายต่างๆ
3. การเปรียบเทียบแนวคิด ของยันต์ในล้านนาที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนา
4. การศึกษาเรื่อง ยันต์เทียนในล้านนาก็มีเกี่วข้องคำสอนมากมายให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงการสื่อสาร การสื่อธรรมคำสอนที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา จากการสื่อธรรมให้ชาวพุทธทั้งหลายถึงมีที่พึ่งจากจิตใจในการใช้ยันต์เทียนนี้จึงสามารถนำไปศึกษาต่อยอดในเรื่องของการสื่อสาร หรือการสื่อธรรมความหมายให้เห็นว่า ยันต์เทียนในล้านนาก็สามารถสื่อให้ชาวพุทธเราได้ถึงซึ่งความพ้นทุกข์อันมีที่พึ่งคือพระรัตนตรัย มีการเชื่อมต่อสืบประสานของยันต์เทียนล้านนา ได้ระลึกรู้ถึงเป็นพุทธานุสสติกรรมฐานในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เสริมกำลังใจให้มีพลังในการกำจัดซึ่งราคะ โทสะ โมหะ ต่อไป

References

- เต๋าวายุ คันเคียว. (2553). **ตำนานอาถรรพณ์เวทย์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลอยใส.
- ปวงคำ ด้อยเขียว. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. เล่ม 11.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม”

(Research and Creative Work on Buddhism for Social Service)

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพิชญ์พล สุวณฺณรูป (รูปทอง). (2554). การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พราหมณ์ บุรพา. (2552). พุทธมนต์ และยอดคาถาพระอรหันต์. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535) พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

.....(2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2550). พจนานุกรมภาษาล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สำนักงานคณะกรรมการการสหวิทยาลัยล้านนา. (2538). ประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: กิจเสรีการพิมพ์.

อินสม ไชยชมพู. (2552). ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ. ลำพูน: ร้านภิญโญ.

อุดม รุ่งเรืองศรี. (2534). พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.